PROTESTANS PAP.

GYAKORLATI SZAKKÖZLÖNY.

Megjelenik havonként 2—3 iven.

Előfizetési ára:
egész évre 4 forint, fél évre 2 forint, negyed évre 1 forint. Egyes számok ára 40 kr.

Kiadók és felelős szerkesztők:
Lágler Sándor ev. pap, Kálmán Dezső ev. ref. pap,
Kölesden, Tolna vm.

Második évfolyam. 14. szám. Kölesd, november, 1881.

Ének.

A fesledező lomb s megsárguló levél
Mondhatlan Istenség! nagyságodról beszél.
Felségedről szól a lassú szellő nyögése,
A mennydörgés nyelve s méhek zümmögése.
A parányi porszem s a végtelen valóság
Hirdeti hatalmad Szent, Igaz, örök Jóság!

Nagyvoltod csodálva, jóságod imádva —
Szent nevedet én is áldom Uram áldva!
Leborulok én is, térdeimre omolva, —
A honnan vétetém — leborulok a porba.
— És mig szemeimben hálám harmatja támad
Hallgasd meg jó Atyám, — fogadd el hő imámat!

— Meggyúlt a szövétnek, füstölög az oltár . . .
. . . Áldva légy, áldva, hogy gondviselőm voltál!
Bölcsőmtől fogva, hogy teremtményeddé lettem,
Védő szent szárnyadat terjesztéd ki felettem.
Sok nagy vétkeimet, — nem nézve bűnösségem
Édes Atyám maradtál Uram mindég nékem!

Jóságos Istenem! légyen neved áldott,
Ha adtál örömet, adtál boldogságot;
Mely bevilágolta bús, téveteg ösvényem,
S tanitott a te szent tetszésed szerint élnem.
— Szenvedőt, tört szivűt vigasztalan nem hagytam,
Örömömből néki vigasztaló részt adtam!

S fájdalmat, szenvedést hogyha bocsátál rám
Bölcsességedet én óh akkor is áldám.
Mert tudom, hogyha itt csak búból jut is részem,
Jutalmam érette, boldogságom is lészen.
Vigaszt találok és reménységet hitemben.
— Ha minden elhagy is, — Uram el nem hagysz engem!

... Gondviselő Felség, Atyám, jó Istenem!
Óh légy továbbra is szerelmeddel velem!
Tégy a magadévá, tégy tisztábbá, tégy jobbá, —
Lelkem hogy lehessen élő szent templomoddá!
— S ha semmivé lészek, ha porrá lesz a porszem
Maradj vélem Uram, óh ne hagyj el akkor sem!..

Filep Mihály.

A zsoltárok átirásáról.

Nagy örömömre szolgál, hogy egyházi férfiaink mindinkább kezdenek foglalkozni az énekügygyel. Időnként majd egy, majd más egyházi lapban jelennek meg szép gyümölcsök, a buzgó foglalkozás eredményeül.

Im, a „Prot. Pap“ 9. számában is egy ismeretlen zsoltáros igen szép átdolgozást közöl a VIII. zsoltárról.

Legyen szabad itt nekem e szép átdolgozás ismeretlen szerzőjének némi útmutatást adnom a zsoltárok átirását illetőleg, melyet mások is, — kik talán magányban foglalkoznak ilyennel — felállitott szabályul vevén s fogadván; intézzék munkálkodásaikat ez — és csakis ez — irányban és alapon.

Az emlitett átdolgozás tehát igen szép, de nem jó! miért? im elmondom:

A zsoltárok átirása s általában az új énekek szerzésére nézve a dunamelléki ref. egyházkerület énekügyi bizottsága azt a helyes elvet fogadta el, hogy legyenek azok irva a magyar verstan szabályai szerént, s eltekintve attól, hogy a dallamok minő méretet adnak ki, — a verssorok mértéke és sormetszete, a szótagok száma szerint irassanak, s igy az illető átirt zsoltár vagy szerzett új ének legyen teljes izében magyar! Például:

A ki a második zsoltárt át akarja irni, keressen egy

népdalt, a melynek első sorában annyi szótag van, mint a második zsoltárében. Van pedig 10 szótag. Az első sor tehát irandó erre a mértékre:

Te az erdők |virágait| járod.

A mádodik sorban van 11 szótag, ez tehát irandó erre a mértékre:

Megkövetem |a tens nemes| vármegyét, — és igy tovább.

A ki a XC. zsoltárt át akarja irni, irja igy: Rozgonyi |püspök| palotája| nyitva. A mostani első sor:

Tebenned |biztunk| eleitől| fogva, — igen jó erre.

Legelőször pedig forduljon az illető dr. Ballagi Mór úrhoz, ki nekem még 1877. tavaszán azon megbecsülhetlen hasznú igéretet tette, hogy bárki keresi meg akármely zsoltárért. ő kész leend azt az eredeti szöveg szerént szóról-szóra leforditani — a legrövidebb idő alatt.

Azután vegye elő az illető a nagy-kőrösi iskola „Értesitő"-jét 1855/6. évről, ebben van Arany János örökbecsű értekezése a „Magyar nemzeti versidomról", a felállitott szabályok mindenütt példákkal illustrálvák s egyszersmind a különféle verslábak zenei — kifejezése is adva van — kótákkal. Ezen az alapon irjon aztán.

Mindenesetre nagy és nehéz munka ez, de mégsem olyan nehéz, mintha a zenész irná elébe a sz. poétának a dallamot, megkötve — kótákkal, — mert amúgy, szabad választása szerént dolgozhatik, a mint t. i. legkönnyebben versel; nem mindenkinek adatván a tehetség minden alak- és idomban egyformán jól verselni.

Ezeket a szóban levő esetre alkalmazva már a VIII. zsoltár magyar méretét Szász Károly nekem igy adá:

Felséges Isten |ó mi örök|ségünk
Mely bámulandó |a te neved| nékünk,
Te fényességed |im mindent| betölt
Dicsőségedtől |viszhangzik| ég-föld.

Alkalmazva már erre a hivatolt szép átdolgozást, mondám, hogy: nem jó, mert a sormetszet s méret igy lenne:

Ó felséges Úr |mi kegyes is|tenünk
Feléd zendül ma|gasztaló é|nekünk
Csodálatos e|gész földön| neved
Dicsőséged min|den egek| felett.

A második forda két utolsó sorában azonban tagadhatlanul látszik ismeretlen átdolgozó úr kitünő magyar érzéke, igy:

S ki mer tagadni |Istent és| hitet
Egy gyermek által |megszégyení|ted

A negyedik forda két utolsó sorában szinte meglehetősen van adva a metszet.

Az ötödik forda volna legjobban scándálható, de a metszet nem egészen jó, bár a két utolsó sor itt is nagyon szépen mutat a helyes magyar érzékre.

Legyen szabad itt az ismeretlen átdolgozó urat felhivnom az elmondottak követésére, ő benne van igen szép szent költészeti véna, fejlessze ezt tovább, az általam im előadott alapon.

Vigil.

A jeles emberek emlékezete.

Adventi egyházi beszéd.

Máté XI, 2—10.

Az ember nem csupán örömre, vagy szenvedésre született kizárólag. Egyesülve kiséri őt át mindkettő az életen. Mondhatnók, egyik kezünknél fogva az öröm, másiknál már a fájdalom vezetnek bennünket.

Ezen igazság tisztán az életből van meritve.

Nézzetek körül! Ime úri paloták s rozzant kunyhók egyiránt hangoztatják a panaszt: nincs e földön zavartalan öröm s a boldogságnak legkissebb mozzanatát is csak erős lelki-testi küzdelmek árán lehet megvásárolnunk.

Igen, minden lépten nyomon tapasztaljuk, hogy szivünk házának két állandó vendége van; egyiknek neve: öröm, a másiké: fájdalom...

A felolvasott szöveg épen ezen életigazság vizsgálására hivja fel figyelmünket Keresztelő János élettörténetében. Maga az Ur sorolja el ezen felvilágosult, jeles egyéniségnek érdemeit, ki valódi prófétai lélekkel egyengeté előtte az utat, az erkölcsiség szent országa felé...

Nemde felemelő és élvet nyujtó őt az ő nagyságában látni?! Ámde látni őt halvány, sáppadt arczczal, megtört

lélekkel, élve eltemetve a tömlöcz penészes falai között rablánczokon: óh ez már fájdalmas s mélyen leverő látomány!... S ezt mindannyiszor kell tapasztalnunk, valahányszor egy jeles, történelmi alak életeseményeit átvizsgáljuk. Igen,

A mult idők kiváló egyéniségeinek emlékezete mindig az öröm és fájdalom egyesült érzelmét költi fel szivünkben. Ugy tűnnek ők fel előttünk

I. Mint ritka tünemények.

II. Mint a kik az emberiség legszentebb ügyei mellett nemes önmegtagadással küzdöttek, s

III. mint a kiknek többnyire szomorú sors jutalmi osztályrészök.

I.

A nagy férfiak, a kiváló jeles egyéniségek tehát ritka tünemények, csak századok szülnek koronként egyet.

Keresztelő János kor és elvtársainak száma valószinűleg nem vala kevés, és mégis ezek közűl mesterük nagyságát egy sem éré el, egy sem birt korának szinvonalán felülemelkedni s magának hason érdemeket szerezni. „Jézus a néphez beszélt Jánosról.“ E beszéd meghallgatására sokan seregeltek hozzá; és ime e néptengerből egy sem birt történelmi hirre emelkedni; mindnyájan nyom nélkül tüntek le az élet szinpadáról.

Sokan ültek már eleitől fogva királyi széken, sokan öltözködtek biborba, bársonyba, — és mindezek közűl csak századonként tüntek fel egyesek, kik magas hivatásukat megértve áldásos munkájuk által az utókor elismerését kiérdemlék.

Valóban szomorú igazság az, hogy csak kevesen birják magokat a valódi nagyság szinvonalára felküzdeni középszerű kortársaik tömegéből. És épen ezért már ezen kevesek tiszteletnek, csodálatnak és hálának tárgyai s az utóvilág kegyelete őrzi emléküket.

Valóban fájó érzéssel hat ránk az a tapasztalás, hogy oly ritka tünemények a kiváló egyéniségek és hogy oly

szerfelett sok azok száma, kik elenyészve, elfeledve a romok alatt porladoznak; maga a történelem alig mond rólok többet: „születtek, éltek és meghaltak".

De ha tovább vizsgálódunk tárgyunk felett, fájdalmunk mégis örömbe fog átmenni; mert úgy tünnek fel e ritka egyéniségek előttünk, mint az emberiség büszkeségei s igazi jóltevői. És méltán, mert ők az élet kisérteteinek férfiui jellemmel, a fenyegetve közelgő veszélynek törhetetlen bátorsággal állottak ellen. Most karjok hatalma, majd szellemök ereje, majd példájok varázs hatalmával emelkedtek túlsulyra kortársaik felett. Nagy dolgokhoz kezdtek s munkájukat ragyogó eredmény követé, melyre hálás kegyelettel gondol még a késő nemzedék is.

Most itéljétek meg kérlek, nem ritkák, nem századok szülöttei-e az ily kiváló egyéniségek?

Ugy tűnnek fel továbbá a nagy férfiak

II.

Mint a kik az emberiség legszentebb ügyei mellett nemes önmegtagadással küzdöttek.

Mindig valának az emberiségnek oly szent ügyei, melyek mellett egyes hivatottak nemes önmegtagadással küzdöttek. Ámde ezekre sem gondolhatunk öröm és fájdalom nélkül.

Hallván keresztelő János Krisztus cselekedeteit, távolról sem akará őt „ingó nádszálhoz" hasonlitani, melyet a zúgó szél idestova hajtogat; sőt erősen megmaradt azon hitében, hogy Krisztusnak lehet és kell csak kizárólag az emberiséget megváltania. Épen ezért küldé már tanitványait az Urhoz, hogy azok saját tapasztalásuk után győződjenek meg róla, hogy csakugyan Jézus az, ki eljövendő vala, mig ő csak egyszerű követ, a Messiás utainak egyengetője.

János tehát önmaga működött azon, hogy azon tisztelet s rokonszenves vonzalom, melyet barátai ő irányában tanúsitottak, jövendőre a valódi Messiás, Krisztus személyére háruljon. Ime ez is egy szép példája a nemes önmegtagadásnak az emberiség szent ügyeért!

Hasonló önmegtagadással találkozunk mi mindenütt, hol egy valódilag nagy férfiú emlékezetét megújitjuk.

A nagy szellemek törekvéseinek czélja korántsem az, hogy a világ előttök meghajoljon, s hódolatukat, kincseiket lábuk elé rakja, hanem, hogy életök, munkájuk nemzetökre áldásthozó legyen. Most a bölcseség fáklyájával jártak szét testvéreik között, hogy azoknak a tudatlanság s tévhit sötét éjszakájában világot gyujtsanak. Majd, mint törvényhozók rendezik a polgári viszonyokat, s nemzetök közt századokra kiható intézkedéseket vittek véghez. Majd, mint hősök léptek fel hazájok mellett, a béke olajágát, áldásait megszerzendők, nem gondolva a rájok várakozó tenger nélkülözéssel, a világ hálátlanságával, nem semmiféle gúnynyal, félreértéssel, nemes önmegtagadással haladtak előre a kitűzött szent czél felé.

III.

Sajnosan tapasztaljuk végre, hogy a világ nagy embereinek többnyire szomorú sors jutalmi osztályrészök.

„János — mond az irás — már csak fogságában hallotta a Krisztus cselekedeteit.“

Tehát tömlöcz és rabláncz vala a nemes munkásság jutalma. A derék férfiú alig láthatá hasadó hajnalát ama dicső napnak, melyet előidézendő vala; utoljára is fogság és erőszakos halál lőn a jeles férfiú jutalma.

Oh e földön a valódi nagyságot majd mindig szomorú sors és sötét hálátlanság szokta kisérni! Magának az emberiség legnagyobb barátjának, jóltevőjének is keresztfán kellett elvérzeni. Gond, nyugtalanság, örökös küzdés és szenvedésből áll azoknak élete is, kik lángoló lelkesültséggel törekednek országát terjeszteni s czéljait e földön előmozditani. . . .

Ezeket tekintve nemde fájó érzés lep meg bennünket?

Mert vizsgálhatjuk-e a legmélyebb emberi részvét s megilletődés nélkül azok szomorú életét, kik jobb sorsra valának érdemesek? Miféle szivtelen nép az, mely az ő szellemi jóltevőit megutálja, üldözi, az őszinte jóakaratot gyanakodó szemekkel kiséri?

És ha a nagy férfiaknak ily mostoha sors jut rendesen osztályrészül, mire számithatnak akkor azok, kik érdem, tehetség tekintetében mélyen alattok állanak?

Valóban komoly gondolatok s fájó érzelmek lepnek meg bennünket, ha a mult idők magas egyéniségeinek életét vizsgáljuk. De másrészről szivünk örömét még sem lehet eltitkolni, ha meggondoljuk azt, hogy bennök egész teljességében nyilatkozott az a varázserő, melylyel az ég a föld gyermekét felruházá, mely bennünk isteni, mely a porembert, a halandót, a végest — mondhatnók — csaknem mindenhatóvá teszi... Az ő nagyszerű példájokból megtanulhatjuk, hogy nincs oly akadályozó körülmény, nincs — nem lehet oly ellenséges sors, mely az igaz lelkesültséget lehangolhatná. A magas röptű szellem elvégre is felküzdi magát a dicsőség ama polczára, hol a sors változandóságának nincs többé hatalma.

Ezen igazság sehol nem igazolja magát jobban, mint a jelesek életében. Épen azért az ő közelükben, a magas példák befolyása alatt növekedik erőnk, bátorságunk, újra felüdül csüggedő reményünk, bizodalmunk.

* * *

Ugyanazért őszintén kérlek és intelek benneteket keresztyének! hogy tartsuk mi kiváló tiszteletben jeleseinket! Lelkesüljünk az ő magas példájokon! Ismerjük el, hogy ők a mi szellemi jóltevőink! Ismerjük el, hogy ők az emberiség legszentebb érdekeinek hivatott apostolai. Ők az emberiséget boldogitó eszmék zászlóvivői.. Amen.

Szabó József,
szalonnai ref. lelkész.

Krisztus ajtónk előtt.

(Advent utolsó vasárnapjára.)

Alapige: János jelenéseiről irt könyve III, 20.

János apostol a hit és Krisztus iránti szeretet melegétől lángragyúlva, megittasulva s a lelkesülés legmagasabb fokára emelkedve, költői lelkének, gazdag képzeletének, ragyogó, fényes, néhol a nagyszerűségig

borzasztó képeit és látomásait: a Jelenések könyvében irta meg a korabeli keresztyénségnek, ennélfogva nekünk is! Egy gazdag lélek szivvilága ragyog az új-szövetségi iratok e zárlapjain; egy szeretettől áthevült kebel érzelemhullámai emelkednek itt, a megmérhetlen mélységből föl a beláthatlan magasságba. A lázasan lüktető szív, a végtelenség, a megmérhetlenség nagy, elszéditő gondolata alatt már-már leroskadva: *„háta megett nagy szót, trombitaszót hall, s hátrafordulva hasonlatost lát az embernek fiához, ki aranyövvel vala beövezve“* (Jel. 1, 10, 13.). A képzelet viránvain merengő apostol porba hull e ragyogó látvány előtt .... de majd feleszmél s a keblében élő Krisztus e szóval erősiti meg: *„Ne félj, én vagyok, ird meg, a melyeket láttál“* (Jel. 1, 17, 19.)!

És az apostol ir, — ir a gyülekezetek angyalainak — de mindég a lelkében élő Krisztus beszél soraiban —: most édes hangon, mint szerető anya, majd kitörő haraggal zúgva, mint háborgó tenger.

K. h.! jelen advent utolsó vasárnapján, elmélkedésem alapigéjét, én is e ragyogó, a képzelet gazdag ecsetével kiszinezett könyvéből vettem fel János apostolnak, még pedig oly helyről, a hol keményen ir az Úr a laodiceabeli gyülekezet angyalának ... majd lágyul a kemény szó s igy hangzik a vigasztalás: *„Légy buzgóságos és térj meg, ime az ajtó előtt állok és zörgetek; valaki hallándja az én szómat és megnyitandja az ajtót, bemegyek ahoz és ö vele vacsorálok és ö is én velem.“*

Valóban, K. h.! alig vehettem volna alkalmasabb helyet elmélkedésem alapjául, most ez utolsó adventi alkalommal, midőn csak pár nap választ el Urunk a Jézus születésének emlékünnepétől s ama szent vacsorával való éléstől, melyet ő szerzett — mint a melyet felolvastam.

Jertek azért! elmélkedjünk szent leczkénkből kifolyólag, ezen kérdés felett: a keblünk ajtaján zörgető Jézus mit kiván tőlünk és mit igér nekünk?

1-ször kivánja: hallgassuk szavát s nyissuk fel keblünk ajtaját,

2-or igéri: hogy akkor bejön hozzánk, velünk vacsorál és mi is ő vele.

I.

Lássuk tehát először is az ajtónkon zörgető Jézus mit kíván tőlünk? kívánja: hallgassuk szavát s nyissuk fel keblünk ajtaját.

K. h.! Az ó-szövetségi iratok szerint századok hosszú sora ment el, mig ama legtökéletesebb a Krisztus megszületett, kitől még az ő úttörője, a puszták hatalmas prófétája is — ki irtófejszéjét csapásra emelte az erkölcsi és társadalmi élet korhadó fája ellen — követei által mintegy kételkedve kérdezteté: *„te vagy-e az, a ki eljövendő vala, vagy mást várjunk“* (Mát. 11, 3.)?!

Célomat téveszteném, ha azon kor erkölcsi sűlyedtségét kezdeném előttetek fejtegetni, midőn Jézus e világra lépett; ezt téve talán oly dolgok ismétlésébe is bocsátkoznám, melyek e szószékből már különböző változatokban egyszer-másszor elmondatván, majdnem unalmasak. Én a helyett, hogy az ó-világ szánandó, merev külsőséggé fajult valláserkölcsi életét különösebben figyelmem tárgyává tenném: nem megyek oly messze, hanem a jelent, a magunk állapotját szándékszom — tőlem telhetőleg — megvilágositani; mert az, a kit hajdan oly epedéssel vártak, habár eljött is, sok tekintetben még most is eljövendő, mivel azon magasztos eszmék, melyeket ő kibontott zászlójára vérével jegyzett fel: fájdalom! mai napig sem mentek teljesedésbe és meglehet sok századdal lesz még a világ öregebb, mig a diadalünnep elérkezik.

Látta ezt a jelenések irója is, s majdnem egy századdal a Krisztus születése után, lelkének lángoló szerelme s a jézusi hitnek világa a bizonytalan jövőt egészen a világ végéig megvilágitván előtte: a Krisztus szeretetében felolvadt látnoki lélek ismét előállitja az eltünt, de a sziv mélyében élő mestert, s igy szól: *„Ő zörget, ő az ajtó előtt áll!“*

Valóban, K. h.! nem szükség álomba merülnünk; nem szükség a képzelet országába emelkednünk; nem szükség, hogy a test munkássága megszakadjon, s a lélek a végtelenség, a mélység és magasság közt lebegve, belássa, — hogy úgy mondjam — mintegy megálmodja,

mennyire állunk távol attól, a hol állanunk kellene; mert ha a mindennapi élet terén, bármely perczben, bármely foglalkozás közben — midőn kezeink, lábaink járnak, mozognak, midőn a munka műszereit forgatjuk, ki tollat, ki pedig a gyakorlati élet szerszámait — komolyan szét-tekintünk: meg fogunk győződni, hogy bizony messze vagyunk még mi attól, hová Krisztus tudományának kellett volna bennünket elvezérelni.

Vajjon, ha kérdésbe teszem: úgy vannak-e mindenütt az országok, az államok törvényei szerkesztve, hogy az ember s általában az összes emberiség boldog legyen? Van-e kellőleg gondoskodva mindenfelé a lélekről, hogy az is kimivelődjék, mert ha a testet dajkáljuk, nem szabad elfelejtkeznünk a lélekről sem?! Vannak-e szeretet-házak, ápoló-intézetek, menedékhelyek elégséges számmal, a szerencsétlenek, ügyefogyottak, szűkölködők, nyomorultak és betegek ápolására?! Hát kisebb körben — mely nem annyira a társadalmat, mint az egyes embert érdekli —: van-e közöttünk elég szeretet, egymás iránt jóakarat, részvét; nem lobog-e közöttünk gyűlölség, harag, irigység átkos tüze?! Mit felelünk e kérdésekre? Bizony, fájó kebellel bár, de azt kell felelnünk: hogy nemcsak ennyi, de még több hiány van közöttünk!

Ha igy áll a dolog, ma is csak oly szükségünk van egy magasztos erkölcsi alakra, mint volt a régi korban .... és e magasztos erkölcsi alak, diadalra nem jutott eszméivel, elveivel, itt áll ajtónk előtt és zörget: óh halljuk meg serkentő szavát, nyissuk meg szivünket, hogy legyen keblünk a szentléleknek, az ő magasztos lelkének temploma!

II.

De lássuk már beszédem második részében, ha felnyitjuk szivünket mit igér nekünk az Úr? Igéri: hogy akkor bejön hozzánk s velünk vacsorál és mi is ő vele.

Igen, akkor ő bejön hozzánk, azaz, az ő eszméi, magasztos gondolatai foglalják el szivünket s azok fognak vezérelni az élet minden körülményei között. A tudóst

az ő elavult könyvei mellett, melyek több egymásután elment embernyom fájdalmát, örömét, dicsőségét . . . s meglehet gyalázatját rejtik! A honfit, a költőt, a művészt, hogy a beszéd, mit a honfi szól; a dal, mely a költő lelkéből fakad; az eszme, melyet a művész vászonra vagy az élettelen kőre lehel: bár porszem vagy szikladarab legyen, a közelőhaladás épületét emelje magasabbra! Az iparost, a földmivelőt, hogy a munka, melyet egyik is, másik is végez, mely alatt nem ritkán mindkettő forró verejtéket hullat: a mint előmozditja az anyagi élet kényelmét, épen úgy mozditsa elő, sőt emelje feljebb a lelket, a szellemet is! Sőt ha azon szellem, a Krisztus szelleme szivünkben lakozást vesz, nemcsak azon nagy munkák végbevitelénél lesz segitőnk, melyek egy nemzet, egy ország, vagy talán az összes emberiség érdekeit mozditják elő, hanem az a szellem vele lesz az egyes emberrel is az élet minden viszonyában! Vele lesz a fájdalomban . . . s ha nehéz a kereszt: erősiti a roskadozót; vele lesz az örömben . . . s megosztja azt azzal, kinek kevesebbet adott az élet; vele lesz a nyomorban . . . s tanit jobb napokat remélni, a jólét ölén pedig szeliden int: hogy fel ne fuvalkodjunk. Vele van, ha a bűn miatt háborog a lélek, s a kétségbeesés tengerén már-már elmerül a sziv . . . . vele van, hogy a hit mentő sajkájába bevegye és bűneit megbocsássa! Vele van az élet hajnalán, a lét minden viszonyai között, sőt vele, felette virraszt még a halál sötét éjszakájában is . . . . s az elszálló lelket magával viszi!

És hogy ő róla, az ő tudományáról, mely új életet keltett s magasztos eszméiről, mely a világ haladásának egyedüli emeltyűje volt és lesz, el ne feledkeznénk: felállitá a szeretet vendégségét, melyben a legközelebbi ünnepnapon, születése emlékünnepén részesülendünk. Most őt várjuk! és ő ajtónk előtt áll, zörget, ha bebocsátjuk szivünk titkos rejtekébe: újjászül bennünket születése magasztos ünnepére s akkor velünk vacsorálván, erőt ad fogadásink megtartására, segit bűnbánatunk komoly munkájában . . . lelkesit nemcsak az anyagért, hanem a lélekért is élni, nemcsak e rövid földi életnek örülni, hanem

más, szebb, dicsőbb világot remélni; lelkesit az igazság szent ügyének, szivünk minden dobbanásával szolgálni... és ha kell azért meg is halni!!

* * *

János apostol, K. h.! költői lélekkel irt Jelenésekről szóló könyvében, mindenütt őt látja, ő van lelkében, ő van körülötte! Vajha ő volna mindenütt körülöttünk is, vajha ő volna keblünkben magasztos lelkével, nagyszerű eszméivel! E már-már lefolyó adventi napokban is folyvást ő róla, tudományáról, eszméiről elmélkedtünk, készitettük útját sziveinkhez: de vajjon, elfoglalta-e szállását; beirta-e nevét, a nevéhez fűződött nagy eszméket szivünk táblájára letörölhetlen betűkkel?! Ha nem! úgy még nem késő: a kemény sziv lágyuljon, a bezárt kebel nyiljon meg, *„ő az ajtó előtt áll és zörget, a ki hallja szavát s megnyitja az ajtót, bemegyen ahhoz és vele vacsorál.“* Atyámfiai! nyissuk meg szivünket: hadd foglalja el azt; hadd lakozzék abban; hadd legyen velünk a még hátralévő adventi napokban; hadd vacsoráljon velünk, ha majd az Ő oltára körül állva a kenyeret és bort veszszük... hadd ünnepeljen velünk majd születésének emléknapjain és az ő vele való egyesülés tegye éltünket egy boldog, hosszú ünneppé, melyre az ő szellemének fénye hintsen világosságot, szeretetet, kegyelmet és áldást. Amen.

Kupai Dénes,
runyai ref. lelkész.

Dispositiók

az ág. h. ev. egyházban divó evangeliumi szakaszok felett.

I. Advent.

Máté 21, 1—9.

Kihez jön az Ur?
Ahhoz, 1. ki örömest teljesiti parancsát;
2. ki örömest megadja azt, a mi illeti urát.

II. Advent.

Lukács 21, 25—36.

Első és utolsó eljövetele az Urnak.

1. Az első adventen a világ tett előkészületeket, fogadta az Urat, s mondott ítéletet felette;
2. Az utolsó adventen az Ur tesz előkészületeket, dicsőséggel és hatalommal jő, hogy maga elé idézzen s megitéljen mindeneket.

III. Advent.

Máté 11, 2—10.

Az útegyengető és az Ur maga — e kérdést adják ajakinkra:

1. Hol vannak, a kik a fogságban is az Ur dolgait tudakolják?
2. Hol vannak, a kikről az Ur oly szép bizonyságot tehetne, mint Ker. Jánosról?

IV. Advent.

Ján. 1, 19—28.

Ker. János megtanit, hogyan kell az Urat fogadnunk.

1. Minő pálmát kell útjára hintenünk, s minő ruhát lábai elé teritenünk;
2. Hogyan kell az Ur dicsőségét igazán hirdetnünk?

Karácsony.

Luk. 2, 1—14.

Karácsony ünnepe:

1. Az Isten dicsőségének,
2. A világ békességének, — és
3. Az emberiség örömének ünnepe.

Karácsony után való vasárnap.

Lukács 2, 33—40.

Simeon és Anna:

1. Alakjok a mulandóság
2. Lelkök az öröklét

} hirdetője.

Közli: **Kring Miklós,**
döröcskei ev. pap.

A lelkész mint katecheta.

III.

Megismerkedtünk az úri imádsággal, gyermekeim, odáig: „Miatyánk, ki vagy a mennyekben, szenteltessék meg a te neved.“ Most menjünk egy lépéssel előbbre. Mert ki haladni akar, az előbbre törekszik. Folytasd azért jó fiam ez imádságot. Folytasd tovább.

„Jőjjön el a te országod.“

Igen! Szenteltessék meg a te neved, — erre az jő a Miatyánkban: Jőjjön el a te országod. Vagyis újra kérés. Még pedig hányadik?

„Ez lesz a második kérés.“

E kéréssel is úgy vagyunk, mint az elsővel. Nem mintha úgy imádkoznánk le Istennek országát, a nélkül is eljő, sőt már is itt van, hanem azért kérjük érte Istent, hogy hozzánk is eljőjjön.

Ha már itt is van Isten országa, kérditek: vajjon hol van?

Erre nézve példával felelek: Van nálunk egy, sőt több ház, a hol a fiak apjuk örökségét annak halála után átvették, de nem osztották fel magok közt nyomban, hanem szép békességgel egyetértve gazdálkodtak. Csak jóval később, midőn mindegyik már elcsaládosodott, úgy hogy szűk lett nekik a régi ház belseje, oly szép számmal voltak, akkor jött az a gondolatjuk: Jó lesz nekünk egymástól megválnunk.

És meg is váltak. De nem úgy, mint Kain Ábeltől, hanem mint Ábrahám és Lóth egymástól szép békességben.

Nézzétek ezekhez eljött az Istennek országa.

Ők úgy vehették a dolgot, mint kik Isten országában élnek.

Vagy vegyünk egy másik példát: Vasárnap reggel van. Az utczák, a házak mindenfelé tisztaságukkal azt hirdetik, hogy másnap ez, mint a tegnapi, vagyis ünnepnap van ma, mig tegnap a munka napja volt. Hozzá még: megszólal a templom tornyában a harang hivogató ércznyelvével. Az egyik elmegy, nem hallgatva erre sem a templom mellett, a másik siet az Ur háza felé, hogy részt vegyen a vasárnap örömeiben, hallgassa az Urnak igéjét. Sőt magával viszi nejét, kisérik gyermekei. Mikor meg alá mennek az Ur házából, újra arra keritik a beszéd tárgyát, a mit a templomban az Ur szolgájának ajkáról hallottak, miből ott

lelkileg épültek. Mig az a másik, ki elkerülte a templomot, templom után ő és családja sort keritenek az eszem-iszomra, a korcsmai drága és veszedelmes mulatozásra. Az elsők Isten országában érzik magokat e tettek következtében, abban is élnek, eme családtagok pedig soha sem látták az Isten országát, mert ő hozzájok még nem jött el.

Igy tehát Isten országa — vegyétek jól eszetekbe gyermekek, — *„nem ételben, nem italban áll, hanem igazságban, békességben és a szentlélek által való örömben“*, a mint Pál apostol magát kifejezi (Rom. 14., 17.) Vagyis mindenütt ott van az Isten országa, a hol a jó lelkek az által szolgálják az Urat, hogy gondolnak jót, beszélnek szépet, cselekesznek nemeset, akár magokban legyenek, akár pedig másokkal együtt társaságban.

Ilyen ország illik hozzánk. Ebben az országban békességes és örvendetes a mi lakásunk.

Hogy ez az ország hozzánk egytől-egyig eljőjjön, ezért imádkozunk a „Miatyánk“-ban, hogyan? „Jőjjön el a te országod.“

De nem elég ám kedves gyermekeim ezt csak imádságba foglalnunk, ehhez még egyéb dolog is kivántatik. Mit gondoltok: Mi?

„Isten kegyelme.“

Helyesen mondtátok. Mert „ő segit meg kegyelmével. Ha ő segit, mi sem nehéz, ha ő elhágy, Erőnk elvész.“

És hogy ő, ki tud, akar is segiteni, ki merné keresztyén létére kétségbevonni? Isten eme segitő kegyelme felől akar bennünket bizonyosokká tenni az üdvözitő is, midőn amaz örökre szép és gyönyörűséges két példázatot beszéli el övéinek Luk. 15. r. szerint, mely szól?

„Az elveszett juh és drakmáról.“

Lám ebben az Úr közeledik, keresi az elveszettet.

Beszéljétek el e két történetet nekem.

(A gyermekek elbeszélik.)

Úgy, de gondoljátok mégis, midőn az ő országát hozzánk jőni kivánjuk, mintha az egész munkát Istenre utalnunk szabad volna. Nekünk is lesz munkás részünk benne. Kell hogy legyen.

S mi által hiszitek Isten kegyelmét hasznotokra forditani?

„Ha mi is akarjuk, a mit az Isten akar.

Igen is édes gyermekeim, én mindég azt tapasztaltam, de

nemcsak én, hanem mások is, ha figyeltek rá, hogy az isteni kegyelemnek ereje ott nem esett hijába, hol az emberi akarat is arra törekedett, a mire való volt az onnan felül adott kegyelem.

Jézus erről is szól, hogy igy kell eljárnunk, azaz magunknak is tettbeli akaratunkban legyen az Isten országának eljövetele. Meg van irva e tanitása ugyanott, hol a juh és drakma története.

Mond meg kis fiam, tehát hol olvashatod e tanitást?

„Lukács 15. részében.“

Igen is. Még pedig a 11. verstől a 32-ig, a hol is szó van a tékozló fiúról.

Ha ama két történet, a juh és drakma története azt tanitotta, hogy Isten kegyelmével közeledik hozzánk, akkor vajjon a tékozló fiú története mit tanithat.

„Ember te is közeledj, indulj meg.“

Ügyesen feleltél jó fiam! Ha az apai hajlékból int feléd a te atyád, azt csak úgy láthatod meg, ha te is gondolsz az apai hajlékra, a felé nézesz, vágyódol utánna, meg is indulsz az irányban haladva, mert jobban szereted annak ereszét, mint az idegen földet.

A tékozló fiúról szóló történetet majd máskor mondatom el veletek. Lesz rá még alkalmunk.

Igy mi szükséges ahhoz, hogy Isten országa hozzánk is eljőjjön? most már tudjátok. Foglaljuk össze még egyszer.

„Isten segitő kegyelme és a mi munkás akaratunk.“ Bizonyára. Hol e kettőt együtt munkálva tapasztaljátok, ott nem maradhat el az Istennek országa. Mindig is igy terjedt e földön az Istennek országa.

Mondjatok nekem, nevezzetek korszakokat, a melyekben láthatólag ez úton terjedt az?

„A próféták kora.“ „Jézus ideje.“ „A hitújitás korszaka.“

Hát a pogány világ még ma is hogyan értesül Isten országa felül?

„Hittéritők viszik el hozzájok az Isten igéjét.“

Az isteni kegyelemnek e czélra alkalmas edénye csakugyan a hittérités. De magoknak a pogányoknak is kell valamit e czélra cselekedniek, nemde?

„Épitenek templomot, iskolát.“

Előbb azok csak hallgatják, édes fiaim, az igét, kegyes férfiak ajkairól. Megveszik az áldott bibliát, és azt olvasgatják.

Csak miután fölfogták, hogy mily isteni erő és áldás fekszik abban az evangyeliomban, lesznek hajlandók keresztyén templomok és iskolákról gondoskodni. Odáig a hittéritők csak házról-házra járva tanithatnak, vagy pedig olyanoknak házaikban gyüjtik össze ismerőseiket, a kik már jobban megbarátkoztak az élet kenyerével és vizével. Nem egy eset van rá, hogy templomot és iskolát is idegen népek vallásos buzgósága emeltet számukra. E czélra működnek különben is külföldön a hittéritő egyletek, Gusztáv Adolf egylet, hazánkban az áldásokban gazdag gyámintézet.

Ismeritek-e e gyámintézetet?

„Igen is.“

De hogy is ne!? Ti is gyámolitjátok évről évre.

Ugy-e kis Hajdú, minden hónapban hozasz rá egy-egy krajczárt? Az ilyen ám a jó illatú áldozat a te szerető mennyei atyád előtt. Nevetek föl van jegyezve. Adománytok összegét (gyermekegylet név alatt) közli évről évre az e. e. e. gyámintézet az ő évi „Kimutatásaiban.“ Melyik szép ének megtanulásával is buzditottalak én e kegyes adakozásra benneteket? Hadd látom! Melyitök tudja? — Mennyire örülök, midőn azt látom, hogy mindnyájan tudjátok! Mond el kis fiúcska az első verset.

„611-ik ének 1. vers:

Mely boldogok mi, óh nagy Isten,
Hogy házadban imádhatunk,
Hogy téged templomunkban itten
Szent énekekkel áldhatunk,
Hogy itt igéd hirdettetik
S a két szentség közöltetik.“

Bizonyára édes anyátoknak is elmondtátok odahaza?

„Igenis.“

Ő azután fölkereste, elolvasta végig, vagy tán el is énekelte, s neki is megnyillott a szive keze egyszerre, nyomban értette, mire kér az ő szeretett fia, midőn a gyámintézetre pénzt kér. — Ugy-e atyámfiai úgy van?

A szentirás egyes férfiakról is tesz említést, kikhez ezen az úton jött el az Isten országa.

Eszetekben vannak-e e nevek? Gondolkodjatok csak fölötte... Én már szóltam róluk.

Na te kis lányom, tudsz emliteni ilyen neveket?

„Kandakes komornyikja.“ „Kornelius.“ „A filippi tömlöctartó.“ „Pál apostol.“

Csakugyan mindezekhez eljött az Isten országa. Mégpedig azon az úton, hogy Isten segitő kegyelme volt velek az úton, és saját munkás akaratuk nem mondott ellen. — A többinek történetét elengedem, csak Pál apostol történetéből mondjátok el, a mi ide vonatkozik.

Megálljatok majd bele segitlek benneteket:

Hogyan is hivták ez apostolt, mikor még mint zsidó ifjú az ő mesterének, Gamalielnek lábainál ült, hogy tanuljon tőle?

„Saulusnak.“

Nos hát ez a Saulus István vértanú megköveztetése után mire kért engedélyt Jeruzsalem véneitől?

„Hogy hadd menjen el Damaskusba, hogy ott üldözze a keresztyéneket.“

A zsidók természetesen ezt ellenezték?

„A zsidók nem utasitották vissza ezen ő kérését, de sőt megbizták, hogy tehát csak készüljön fel ez útra.“

Jaj de mi történik vele útközben?

„Alig indul meg (hozzá teheted fiam: e szép képzettségű tüzes ifjú) útjára, mikor már Damaskushoz közelednék . . .“

A mi most következik, különösen e jelenet tartozik tárgyunkhoz. Azért csak folytasd, szépen beszélsz, érthetően fiam.

„egy szokatlan világosság veszi őt körül.“

Hihetőleg e mennyei világosság legelsőben lelkében kelt föl.

Mit tesz, midőn ezt látja Saulus?

„A földre esik, a hol arczczal a földön fekve a következő szózatot hallja (apost. csel. 9, 5.): *Saul! Saul! Mit kergetsz engemet? Nehéz néked az ösztön ellen rugódoznod.*“

Vajjon mi volt ez nála? Nemde? ez volt nála Isten országa közeledésének kezdete. Ez volt az útak egyike, melyen Isten országa felénk tart. Az a kegyelem, mely majd siettet, majd megállit, de mindég munkálkodik, és hozzánk intézi bölcs tanácsadó szavait.

Erre azután a még mindég csak Saulus mit felel? folytasd következő:

„Uram! mit akarsz, hogy cselekedjem?“

Igen! Uram! mit akarsz, hogy cselekedjen? Ez őszinte vallomás, volt az a másik út, melyre az ember lép, t. i. az ő tettre kész akarata.

Ugy van, gyermekeim! Hozzánk sem tart más úton az Isten országa. Ez az ő természetes útja.

Azért hát csak ezen az úton:

„Keressétek serénységgel
Az Istennek országát.“

De tudjátok ezt ti is; mert hiszen a 329. éneket akarom mondani buzditásul. Folytassátok. Még pedig énekre emelve szíveteket:

(Éneklik) „Munkáljátok nagy hűséggel
Lelketek boldogságát,
Emberek! megtérjetek,
S azon törekedjetek,
Hogy itt szentek lehessetek
S innét menynybe mehessetek.“

Erre még én csak azt mondom: Amen!

Bognár Endre.

A gyakorlati élet.

(Folytatás és vége.)

Mindenesetre időszerűek a 78. és 79-ik számú kérdések az árva- és egyéb ügyekben tőlünk követelt anyakönyvi kivonatokra vonatkozólag.

Annyi bizonyos, hogy résen kell állanunk, erre pedig csak úgy vagyunk képesek, ha az idevágó törvényeket és rendeleteket mindig szem előtt tartjuk. Magam is nem rég utasitottam vissza egy jegyző hivatalos megkeresését, melyben az a gyámügyi törvény 230. §-a nyomán halotti levelet kért tőlem. A mi a kiskorúak keresztleveleit illeti, én azonnal, a mint az illető törvény életbe lépett, utasitottam az elöljárókat, hogy ily czélokra a következő nyomtatvány-blanquetteket készittessék hivatalom számára:

..... sz. ..... vármegye.

..... járás.

(Árvaügyben az 1877. évi XX. t. cz. 230. §-a értelmében bélyegmentes.)

Kimutatás

..... községben ..... évben elhalt .....

..... kiskorú örököseiről.

A szülék nevei, vallása, polg. állása, lakhelye, házszám	A kiskorú gyermekek nevei	A kiskorú gyermekek születési ideje	Észrevétel

Hogy ezen anyakönyvi adatok az eredeti anyakönyvből hitelesen meritvék, hivatalosan bizonyitom.

Kelt ..... 18 .....

Az anyakönyvvezető aláirása *)

.....

Akár a szülő, akár a gyám, akár a jegyző kérjen tőlem ily bizonyitványt, ez alakban mindenkor bátran kiadhatom, biztos vagyok benne, hogy ilyen hivatalos kivonattal, illetőleg kimutatással mindenféle visszaélés lehetetlen. Mondhatom az árvaszék igen szivesen veszi az ilyen átnézetes kimutatást. Jó lélekkel ajánlhatom e mintát lelkésztársaimnak.

A 82. sz. a. felvetett azon kérdés, hogy az 1877-ben besorozott legény, ha 1880 őszén szabadságra bocsáttatott, megeskethető-e a katonai hatóság engedélye nélkül? népünkre nézve kiváló érdekű ügyet hoz szőnyegre. A mily egyszerű a válasz e kérdésre, ép oly helytelenek az adott feleletek. Azt mondják,

*) Ily nyomtatvány kapható Tóth Lászlónál Kecskeméten. Lásd a füzet boritékán a hivatalos nyomtatványok hirdetését. *Szerk.*

hogy nem. De hogy nem uraim! Csak nézzük meg a törvényt és az ennek alapján kiadott miniszteri rendeletet.

Az 1868. 40. t. cz. 44. §-a csak annak engedi meg az engedély nélküli nősülést, ki a III-ik korosztályból már kilépett, az 53. §. meg ezt mondja: „A tettleges szolgálat idején kivül a huzamosabb időtartamra szabadságolt sorhad-tartalék és honvédségbeli legénység azon része, mely a harmadik korosztályt meghaladta, nősülés tekintetében is a köztörvények és szabályok alá esik, de a szolgálat, kötelezettség fenntartása mellett.“ Az ezen §§. alapján 1875. 13,320/VII. sz. a. kiadott m. k. honv. miniszt. rendelet *g)* pontja meg ezt mondja: „Kivételes engedély nélkül nősülhetnek a még sorhadi kötelezettség alá tartozó, de huzamosabb időre szabadságolt és tényleges szolgálatban nem álló legénység azon része, mely a harmadik korosztályt már túlhaladta.

Ez olyan világos, mint a verőfény, csak nem kell összetéveszteni a korosztályt a tettleges szolgálati idővel, mert a kettő között igen nagy a különbség. Vegyük csak a felhozott eseteket: Az „Egy lelkész“ emlitette fiú besoroztatott 1877. tavaszán, a „Margócsy“ emlitette legény pedig 1876. május havában. Az egyik tehát az első korosztályban állott 1877, a másodikban 1878, a III-ikban 1879, ha tehát 1880-ban jött huzamosabb szabadságra, már a 4-ik osztályban volt. A másik fiú meg I-ső oszt. volt 1876-ban, II-ik 1877-ben, III-ik 1878-ban, IV-ikben 1879-ben. Ha az egyik hazajött 1880-ban, a másik meg 1879-ben mint IV-ik korosztályi jött haza, és megcopulálható volt az, ha huzamosb időre bocsáttatott szabadságra, akár már január havában is. Igen helyes volt tehát a kecskeméti hadparancsnokság válasza, hogy nem kell engedély és ha „Margócsy“ tiszttársam kérdi: jelent-e meg valóban egy oly minőségű miniszteri rendelet, mely a 3-ik korosztály túlléptével megengedné a szabadságolt sorkatona vagy honvéd nősülhetését tényleges szolgálati éve letelte előtt? — bátorkodom őt utalni az általam fent emlitett 1875. 13,320/VII. sz. miniszt. rendeletre. Biz kár volt a szegény fiúkat elutasitania és ő nékik költséget, magának meg hijába való kellemetlenségeket okoznia. Mennyire előnyben van úgy is a be nem sorozott fiú a besorozott felett.

Az 1861-ben született fiú az idén állittatott először; a ki bevált az 1881. október havában fog berukkolni és 1884. őszén

haza jönni, tehát csak akkor nősülhet; de a ki nem vált be és ezután sem válik be, az 1883. deczember 31-én kilép a III. korosztályból és már 1884. jan. 1-én szabadon nősülhet. — Azért csak vigyázzunk a rendeletre. Káplányaimat mindig igy tanitottam: Vond le a fiú születési évszámát a folyó évszámból és ha marad 23, és a legény tényleg nem szolgál: eskess bátran! Jön hozzám ma a legény, hogy nősülni akar: nézem: mikor született. 1858-ban, kérdem: katona vagy? „igen, itt van a könyvem, tegnap jöttem szabadságra.“ Jól van, 1881-ből levonom az 1858-at, marad 23, a fiú tehát IV. osztálybeli és bátran nősülhet.

Valóban igen furcsa dolgot hoz köztudomásra a 91. sz. kérdés. Egy Németországban lakó, de magyarországi illetőségű, polgári házasságban élő házaspárnak születik külföldön egy gyermeke, ott ezt polgári anyakönyvezik is, de beiratás végett megküldik az adatot a magyarországi papnak is. Megvallom, erre nézve még nem esmerek regulativát. Tehát elmondom én is a véleményemet. Magyarországon nem esmerjük még sem a dupla anyakönyvelést, sem a polgári házasság érdekes institutióját. Ha magyar ember külföldön polgári házasságra lép, ezen házasság itthon nem esmertetik el törvényesnek, de ha ő néki ilyenre kedve szottyant, legyen az ő gusztusa szerint, de én nekem ne küldözgesse anyakönyvezés végett a családjában előforduló születési eseteket. Ha a gyermek külföldön az ottani törvények szerint rendesen be van irva, mit akarnak akkor még a magyar anyakönyvvel is? Ki hallotta azt, hogy itthon, ha egy házaspár máshová megy lakni, új szülöttjeit két helyen anyakönyveltetni? Ugy de az illetők külföldön az ottani törvényeknek vetették magukat alá, akkor ha tetszett a polgári házasság, elégedjenek meg a polgári anyakönyvvel is. Mi polgári anyakönyvet még nem vezetünk. Ha az államnak úgy tetszik, nyittasson magának ily esetek számára saját közegei által külön protokollumot. És ha ránk parancsolják — vagy ránk parancsolhatják még az ilyen esetek anyakönyvelését is, hát biz én a gyermeket igy vezetném be: „A honi törvények szerint törvénytelen“.

Ad vocem civilházasság. Kolbenheyer tiszttársunk azt kérdezi: ha az a hires törvényjavaslat a zsidó és keresztyén vér összekeveréséről törvénynyé leszen, egy prot. felekezeti tanitó nőül vehet-e egy zsidó leányt? Hogy a kérdés még érdekesebbé legyen, tegyük mindjárt hozzá: protestáns pap elvehet-e akkor

egy zsidó nőt? Elvehetni — elvehetik az áll: de néznék én szemébe annak a protestáns tanitónak vagy papnak, ki ilyet tenne! Gyönyörűséges viszony lenne majd a viszony nép és miközöttünk. Uraim! akkor hozzuk be inkább minálunk is a — coelibátust.

Egyébiránt nekem nem fáj még a jövőnek feje. E lapokban már elmondtam egyszer véleményemet a polgári házasságról. Azon nézetemnek adtam akkor kifejezést, hogy én a mi viszonyaink közt nem hiszem, hogy a kormány valaha polgári házasságon törné a fejét, mert a kath. egyház nem engedi meg. Nem-e mellettem szól a mult évben beterjesztett törvényjavaslati monstrum. A polgári házasság eszméjét soha jobban nem lehetett volna compromittálni, mint azon törvényjavaslat által. Nem is volt az komolyan gondolva, mert akkor nem az országgyűlés végével örvendeztették volna meg vele a honatyákat és nem is vették volna le oly szives örömest a napirendről. Nem hiszem, hogy ez a szörnyszülött egyhamar ismét feldugná a fejét, hisz ez a kérdés még távol sem érett meg nálunk égető napi kérdéssé. Sokkal égetőbb az igazi, polgári házasság, de erre nem akad ám nálunk országügyér. A szerencsésen kimult polg. házassági törvényjavaslatra nekem mint prot. embernek még külön pikkem is van. A javaslat 12. §. azt mondja: „A felsőbb rendű egyházi felavatásban részesült férfi, vagy szerzetes illetőleg apácza, a jelen törvény alapján érvényes házasságot nem köthet, mert az ő vallásfelekezetének hitelvei eltiltják őt a házasságtól". Az indokolásban meg az volt: Az illető hisz áttérhet a prot. hitre, aztán elmehet zsidóval összekeveredni. Ne neked protestáns egyház! Jó leszesz majd Durchhausnak. És ezt oly kormány vágja a protestáns egyháznak szeme közé, melynek elnöke egy protestáns ember. Biz rá lehet mondani az ilyen javaslatra azt, a mit az egyszeri magyar ember a sopronyi lyceum kapuja felett lévő latin feliratból olvasott ki. Ott az áll: Aedes musis erectae. A mi emberünk meg igy sütötte ki az irást, hogy: Édes Móses eredj te."

Végül legyen szabad még a 93. sz. alatt felvetett kérdésre reflectálnom: Ellenszegülhet-e a segédlelkész főnöke akaratának, ha ez a hivatalos teendők körül törvénytelenségre akarja káplánját kényszeritni?

Én a viszonyt főnök és káplán között mindig igy fogom fel: az úr a háznál én vagyok, a káplán meg tartozik nekem

engedelmességgel, kettőnk felett meg áll az esperes. Oly káplánnak, ki ezt mondaná nekem: „Főnök úr! ezt nem teszem, mert én igy magyarázom a törvényt“, annak biz azt mondanám: föl is út, alá is út. De viszont a felelősségből is semmit sem rakok a fiatal ember vállára. A mit ő az én rendeletemre tesz, azt az én felelősségemre teszi, én az ő háta mögé sohasem búvok. Ha mindazáltal vannak néki scrupulusai és én nem birom azokat eloszlatni, mondja meg nyiltan és akkor hadd szóljon bele az esperes. De az én hátam megett ne szaladgáljon az espereshez, mert nekem nem kell jezsuita a házamnál.

De ha az a princzipális olyan tudatlan, hogy a káplánja súgja meg neki, hogy mi a törvény és a rend: akkor uram öcsém! hagyja ott a helyét és szolgáljon inkább csak a kosztért oly embernél, a kitől valamit tanulhat.

Ha pedig az a princzipális már oly elaggott, magával tehetetlen ember, hogy kénytelen az összes hivatalos teendőket a káplánra bizni: akkor ne segédet adjunk neki, hanem administratort. Az ember elgyengül, elhasználódik idővel, de a hivatalnak nem szabad e miatt szenvednie, mert non oves sunt propter pastores sed pastores sunt propter oves.

Guggenberger.

Az 53. §.

A paksi kir. járásbiróság előtt nagy jelentőségű és eleitől fogva országszerte feszült érdeklődéssel kisért kihágási eset tárgyaltatott és intéztetett el.

Mult év elején Szántó Zsigmond kajdacsi r. kath. lelkész Dér György r. kath. és Nagy Erzsébet ref. házastársak újszülött leánygyermekét megkeresztelte és mint a rom. kath. egyház tagját anyakönyvezte. Minthogy az 1868. LIII. t. cz. 12. §-a minden kivételt kizárólag megszabja, hogy „a vegyes házasságból származott gyermekek közül a fiak atyjoknak, a leányok anyjoknak vallását követik, — a törvénynyel ellenkező bármely szerződés, téritvény vagy rendelkezés ezentúl is érvénytelen és semmi esetben se birhat jogerővel“: Csuthy Zsigmond kajdacsi ref. lelkész átirt paptársához, hogy a törvénynél fogva református vallású leány keresztelőéről szóló bizonylatot a ref. keresztelési anyakönyvbe iktatás végett tegye hozzá át.

A plebános 131/1880. ügyszámú válaszában kijelenti, hogy a szülék reversalisánál fogva katholika vallásbelinek tekinti a keresztelt kis leányt, miután 1858/1880. sz. püspöki rendelet akként magyarázza a hivatkozott törvényt, hogy csak azokra vonatkozhatik, kik „egybekelésük alkalmával eleve nem intézkedtek gyermekeik jövendő neveléséről.“

A ref. lelkész figyelmeztette paptársát, hogy a kihágásról szóló büntetőtörvénykönyv (1879. XL. t. cz.) 53. §-ánál fogva „a ki életkorának 18. évét még be nem töltött kiskorú egyént az 1868. LIII. t. cz. rendelkezése ellenére más vallásfelekezetbe fölvesz: két hónapig terjedő elzárással és 300 frtig terjedő pénzbirsággal büntetendő.“ A plébános ismét a püspöki magyarázatra hivatkozott, mely szerint e büntetés csak a szülék akarata ellenére fölvételt sujtja.

Bíróság elé került a kihágási vitás ügy. — A paksi kir. járásbíróság a per letárgyalása és a bizonyitási eljárás befejezte után 962/1881. sz. alatt kelt itélettel Szántó Zsigmond lelkészt a vallás elleni kihágás vádja alól fölmentette. Indokok: a kihágásokról szóló 1879. XL. t. cz. 53. §-a egyedül az 1868. LIII. törvényczikknek büntetőjogi szentesitése. Nem új tilalmakat állit fel tehát, hanem csak új büntetéseket szab az 1868. 53. t. cz. régi tilalmaira. Már pedig az utóbb idézett t. cz. nem tiltja a más vallásfelekezetbeli keresztény lelkész általi keresztelést, sem a megkereszteltnek a keresztelőlelkész által vezetett anyakönyvbe való bejegyzését, hanem az 1—8. §§-okban csak a más vallásra áttérés feltételeit és formaságait szabályozza. E mellett figyelembe veendő az is, hogy a hivatkozott 1868. 53. t. cz. 12. §-ában foglalt határozott intézkedéssel szemben a keresztelés és az anyakönyvbe való bejegyzés nem is eredményezik azt, hogy a vegyesházasságból származott gyermek más vallásfelekezetnek váljék tagjává, mint a melyhez a törvénynél fogva tartozik. Mihez képest a jelen esetben Dér Erzsébet daczára annak, hogy megkeresztelése a rom. kath. vallás szertartása szerint történt, és daczára annak, hogy a megkeresztelés véghezvitele a rom. kath. lelkész által vezetett keresztelési jegyzékbe iratott, mégis a helvét vallásfelekezet tagja. A mondottakkal a bemutatott anyakönyvi kivonat is megegyez, a melyben a mellett, hogy a szülők vallása megemlitve van, a megkeresztelt vallásának kitüntetésére rovat nincs s igy magából ezen okiratból megállapitható, hogy a meg-

keresztelt a törvénynél fogva a helvét vallásfelekezetnek tagja. Tekintve már most, hogy az 1878. 5 t. cz. 1. §-a a törvény intézkedéseinek kiterjesztését kivánja; a btk. ezen általános határozata pedig a kbtk. 12. §-a szerint a kihágásokra is alkalmazandó; tekintve továbbá, hogy az utóbbi btk. 53. §-ában foglalt ama kifejezés: „18-ik évét még be nem töltött kiskorú egyént az 1868. 53. t. cz. rendelkezése ellenére más felekezetbe fölvesz" világosan föltételezi, hogy azon egyén a ki felvétetik, már más vallásfelekezetnek tagja volt; tekintve végre, hogy a kbtk. 53. §-ának tárgyalásánál is az itt foglalt felfogás volt a döntő: kétségtelen, hogy ezen törvény értelmének meghatározásánál követendő szoros magyarázattal a kbtk. 53. § alá csak oly eset vonandó, mely szerint 18-ik évét be nem töltött kiskorú egyén az 1868. 53. t. cz. rendelete ellenére más felekezetbe felvétetik.

E felmentő itéletet, — bizonyára nem megtorlási vágyból, de ily roppant horderejű jogi kérdés végleges megoldásának szükségét érezve, általa számos család nyugalmát biztositandó és az egyházak viszonosságának szentesitését kieszközlendő: László Lajos ref. egyházmegyei ügyész fellebbezte. Főbb indokai: A tárgyalási jegyzőkönyvhez csatolt áriratában vádlott határozottan kijelenti, hogy Dér Erzsébetet azért keresztelte meg, mert a szülők kivánsága az volt, hogy gyermekök rom. kath. legyen és hogy ugyanezen okból tagadta meg a keresztelési aktusnak a ref. lelkészhez való áttételét. Ezzel kijelentette, hogy ő törvény szerint ref. valláshoz tartozó 18 éven aluli gyermeket a rom. kath. anyaszentegyházba vett fel. Pedig épen ez az, a mire a kihágási büntető törvénykönyv 53. §. büntetést szabott. Vádlottnak a tárgyalás folyamán tett azon állitása, miszerint ő a keresztelés ténye által Dér Erzsébetet nem a kath. felekezetbe, hanem csak az általános kereszténységbe vette fel, merő rosz hiszemű tagadás, melyet vádlott a törvényes büntetés elkerülése végett tett. De ettől eltekintve ezen védekezés azért is valótlan, mert az a sokszor emlegetett általános kereszténység nem létezik és még kevésbé létezik általános keresztség. Walter Lehrbuch des Kirchenrechts aller Christlichen Confessionen 280 §-a szerint a görögkeleti egyházban a bérmálás a keresztelés tényével egyszerre hajtatik végre, mig a protestansok a confirmatiot nem tekintik szentségnek. — Ebből következik, hogy a görögkeleti egyházban az áttérő kath. egyén újra megkereszteltetik, mig a

kath. egyházban az áttérő protestans újra confirmáltatik és megforditva. De igazolja a keresztség különféleségét maga a keresztelés szertartása is, mely a kath. egyházban a protestans egyházakétól nemcsak különbözik, hanem azon felül telve van a hitetlenek és eretnekek iránti gyűlölettel. A rituále strigoniense szerint az utolsó szó, melyet a keresztelő pap a jelenlevőkhöz intéz az, hogy a gyermeket szoptatásra hitetlen zsidókra vagy eretnekekre ne bizzák. Végre vádlott tagadásának rosz hiszeműségét bizonyitja azon körülmény, hogy nem akart felelni azon kérdésre: vajjon az általa végrehajtott keresztelés alapján püspöke elé vezetné-e bérmálás végett Dér Erzsébetet, — és megtagadta a feleletet azon kérdésre: vajjon ha Dér Erzsébet 18-ik évét betöltve a kath. egyházba leendő felvétel végett nála megjelenne, újabban mint áttérő protestanst venné-e fel, avagy pedig mint eddig is kath. nőt egyszerűen meggyóntatná és megáldoztatná és ezzel bűnei alul föloldaná. Szóval vádlott nem egyszerű keresztelési tényt vitt végbe, hanem ref. leányt a kath. egyház kebelébe vett fel és ezzel az 1879. XL. t. cz. 53. §-ba vágó kihágást követett el.

Az itélet indokaiban felhozott azon állitás pedig, miszerint a gyermek vallását a törvény kötelezőleg szabván meg, kiskorú Dér Erzsébet ez idő szerint nem rom. katholika, hanem reformata, a törvény és a vallás hatásának teljes félreismerésén alapul. Mely valláshoz tartozik valaki, azt törvény meghatározni nem képes, ennyi ereje törvénynek soha nem volt, nem is lesz. Példa rá a nazarenusok, a kiket a törvény nem ismer és a kik ennek daczára ma már vallásfelekezetet képeznek úgy, hogy a kormány az anyakönyvvezetést számukra külön szabályozta. Az 1868-ik évi LIII. t. cz. sem képes meghatározni azt és nem is határozta meg, kinek mi a vallása, hanem csak azt, hogy a születendő gyermek mely vallásfelekezethez iratandó be. Mi legyen a gyermek vallása, mely felekezethez tartozónak számittassék, ezt az életben a szülék és a lelkész határozzák el. Ha a szülék a törvényt megszegvén, gyermeköket más vallásra adják, mint a melyhez törvény szerint tartoznia kell, őket ezért büntetni nem lehet, mert természetes jogaikkal élnek. Lehet azonban büntetni a lelkészt, a ki a gyermeket más felekezetbe, mint a melyhez tartoznia kell, felveszi és azért az 1879. XL. t. cz. ezt vonta büntetés alá.

A „Tolnamegyei Közlöny"-ből.

Zsidó keresztszülék.

Lehet-e zsidó egyéniség keresztyén csecsemőnél keresztszüle, vagyis jobban mondva: keresztelési tanú? ezen kérdés felől sok prot. lelkész irt már hol az egyik, hol a másik egyházi lapban czikket s a nagy többség nézete eddig ide ment ki: hogy nem lehet. Nem régen a „Protestans Pap“ 7-ik számában szinte Guggenberger úr is egy hosszasb czikket szentel e kérdésnek, küzdvén ő is ebben a türelmetlenség fegyverével azon nézet mellett: hogy zsidó keresztelési szüle nem lehet. És ugyan mivel indokolja G. úr és mások a nem lehetőséget? Mert, szeréntök ezt meg ezt a kérdést teszik a keresztelési szüléknek, a melyekre a zsidó keresztelési tanú igennel nem felelhet. De ugyan ki határozta meg azon a keresztelési tanúkhoz intézendő kérdéseket? Krisztus-e? nem; vagy tán Szt.-Pál apostol? az sem. Vagy a legelső hires keresztyén zsinatok? vagy tán a sokkal későbbi időben összeült prot. zsinatok? ezek sem. E szerént a keresztelési tanúkhoz teendő kérdések egyes lelkészek által belátások szerént lettek meghatározva. De aztán az köztudomású, hogy egyik lelkész ilyen, másik más kérdést vagy kérdéseket intéz a keresztelési tanúkhoz. Teszem G. úr ily kérdéseket tesz: Hiszesz-e Istenben? hiszesz-e Jézus Krisztusban? hiszesz-e Szentlélekben? és sziveden hordandod-e a gondot, hogy e gyermek jó keresztyénné neveltessék? Persze igy tett kérdésekre a zsidó keresztelési tanú egyszer vagy kétszer igennel felelhet, egyszer vagy kétszer pedig hallgatni fog. Igennel felelhet teszem az első kérdésre; némely furfangos tán a másodikra is, igy okoskodva: hisz én is hiszem, hogy Jézus Krisztus élt; a harmadik kérdésnél valószinűleg hallgatna; de már a negyedikre némely szabadelvű zsidó szinte igennel felelhetne, ily meggyőződésből indulva ki: Miután a született keresztyén gyermeknek a törvény értelmében különben is szülei vallását kell követni s ha ugyan ez a szülék óhaja is; mért ne akarhatnám én is, hogy a keresztyén szüléknek ezen született gyermekök keresztyénnek és pedig jó keresztyénnek neveltessék?

Én ez alkalommal magamat veszem fel példaképül, teszem, ha történetesen engemet valami zsidó vagy mohamedán gyermek születésénél a körülmetélkedési szertartáshoz tanúnak hivnának, én tanúnak elmennék; s ha a körülmetélő egyéniség tán többek

közt azon kérdést intézné hozzám: akarod-e, vagy leend-e gondod, hogy ezen csecsemő jó zsidónak, vagy jó mohamedánnak neveltessék? én minden hosszabb meggondolás nélkül igennel válaszolnék; s mért? mert a törvény rendelése az, hogy a zsidó szülék gyermeke zsidó legyen s a szülék ohaja is ez. Nekem pedig mint valódi keresztyénnek akarnom kell azt, a mit a törvény rendel el s még inkább, ha az egyszersmind a szülék akaratja is.

Azonban nagyon könnyen segithető lenne a keresztelési aktusnál ily módon; ha a lelkész oly kérdést vagy kérdéseket intéz a keresztelési tanúkhoz, a melyekre a zsidó, a mohamedán és mindenféle keresztyén tanú is könnyű módon igennel felelhet. Ennélfogva nézetem szerént más kérdés a keresztelési tanúknak nem lenne teendő, mint ez: Akarjátok-e, hogy ezen csecsemő a keresztyén egyház tagjává avattassék? s ezen kérdésre aztán természetesen minden zsidó is igennel felelhet. Igen is, akarhatja a zsidó keresztelési tanú is, hogy a keresztyén szülék gyermeke óhajuk szerént a keresztyén vallás tagjává avattassék, miután a törvény is ezt határozza. Mindazon kérdésekre, a melyeket G. úr a keresztelési tanúkhoz intéz, még a keresztyén unitárius sem mondhatna igent. S ennélfogva G. úr és mindazon prot. lelkészek, kik vele egy nézetben vannak, egy keresztyén unitáriust is bátran elutasithatnának a keresztelési tanúságtól, mert azok sem hiszik mind azt úgy, a mint azt G. úr nekik, mint hiendőt a keresztelésnél előterjeszt. Mint tudjuk, a vasszorgalmú Origenes és Irenaeus lyoni püspök 200—220 körül sürgették elsőben a nagykorúak vizbemártása helyett a született gyermekek mielébbi megkeresztelését vagyis vizzel megfecskendezését; a mely csecsemők megkeresztelését azonban ugyanazon időben a hires s nagytudományú karthagói presbyter Tertullian kárhoztatta, vagy legalább nem helyeselte. Azonban az is tudva lévő dolog, hogy a csecsemőknek megkeresztelése mindamellett mintegy 400 év körül Kr. után az egész keresztyénségben elterjedve lőn; s ennélfogva a keresztelési tanúknak használata is szokásba jött. Mily fogadást kellett ezen keresztelési tanúknak kezdetben tenni a csecsemők nevében a keresztelési szertartás alkalmával, az sehol sincs megirva. Minthogy több száz éven át mint tudjuk a keresztyénségbe áttért pogányok és zsidók, az úgynevezett katechumenusok, vizbemártás folytán vétettek fel a Jézus által alapitott keresztyén egyházba; természetesen, midőn nagyok helyett a kicsinyek

keresztelése jött szokásba, a keresztelési tanúknak más kérdés jogosan nem volt tehető: akarjátok-e, hogy e született gyermek a keresztyén egyházba felvétessék? s ily kérdésre aztán zsidó és mohamedán is, mint fentebb már említém, könnyű szerrel igennel felelhet.

Ne tegyünk tehát, mint már előhozám, oly kérdéseket a keresztelési tanúknak, a melyekre sok keresztyén is, különösen a rationalisták igennel nem felelhetnek, vagy ha felelnek is, hát nem igazmondásra kényszerittetnek, s még inkább az unitáriusok. Vagy ha már sem igent, sem nemet nem akarnak mondani, sem épen egészen hallgatni, ez esetben valamit érthetetlenül morognak. Ne kövessük e tekintetben a rom. kath. kollegákat, a kik szinte, legalább némely helyen, oly kérdéseket tesznek még a prot. keresztelési tanúknak is, hogy ugyancsak megakad a prot. tanú, s haboz, mondjon-e igent a tett kérdésre, vagy inkább hallgasson, vagy valamit érthetetlenül morogjon. Erre egy megtörtént példát hozok fel: Z. városban egy tekintélyes városi prot. egyénnek s jó ismerősömnek fia született s minthogy lakóhelyéhez a prot. egyházak igen messze vannak, jónak találta Z.-án fiacskáját egy róm. kath. káplán által megkereszteltetni. De a rom. kath. káplán értesülésem szerént többek közt körülbelől ily kérdést tett a jelenlévő keresztelési tanúknak: Akarjátok-e, hogy e született csecsemőből az ördög kiűzettessék sat.? Továbbá: Akarjátok-e, hogy e csecsemő a rom. kath. anyaszentegyházba felvétessék? Felelhettek-e ezen kérdésekre a jelenlevő prot. tanúk igennel? aligha, legfeljebb hallgattak; s valószinű, hogy csak a rom. kath. tanúk felelhettek, de szinte elvörösödve igennel; mert ezek is tudták, hogy a keresztelt fiú a szülék óhaja szerént reformátussá fog lenni. Lám, igy erőszakolják némely lelkészek sokszor a keresztelési tanúkat egy vallásos szent szertartásnál nem igazmondásra.

Sok helyen ilynemű kérdést is szoktak tenni a keresztelési tanúknak: Igéritek-e a gyermeket a szülék elhalálozása esetében saját gyermekül felvenni, s az elhalt szülék helyét pótolni? S ilynemű kérdésnek feltevése által nemde a keresztelési tanúk többnyire hazugságmondásra kényszerittetnek; mert bizon, midőn ilynemű kérdésre igennel felelnek, nem is gondolnak arra, hogy szükség esetében a szülék helyét pótolják. Igy például volt nálunk Újverbászon egy Uhlarik nevű nőtlen s nagy kedvességnek

örvendett gyógyszerész; ő tudtommal legalább is 250 gyermeknek volt keresztatyja, vagyis keresztelési tanúja; s ezekből életében legalább 25 keresztelési gyermeke lőn árvává. Ugyan kivánható lett volna-e, hogy ő mindazon huszonötöt gyermeke gyanánt magához vegye s felnevelje? Vagy gondolt-e ő a keresztelés alkalmával arra, midőn olyféle kérdést tettek neki, hogy ezen keresztelési gyermekeknek szükség vagy árvaság esetében csakugyan atyjok leend? dehogy, dehogy gondolt arra; csak minden meggondolás nélkül a tett kérdésre rámondta az igent.

Ha továbbá feltesszük magunkban, hogy zsidót nem engedünk keresztelési tanúnak vétetni, mi következik ebből? Az, ha teszem történetesen a nagy Mózes és a kegyes Illyés köztünk megjelenne és valaki, teszem Fehér Pál, G. egyházában őket keresztelési tanúknak meghivná: G. úr őket keresztelési tanúknak nem vállalná el, mért, mert zsidók. Holott Mózes az irás szerént az Istent a sinai hegyen két izben szinről-szinre látá és vele beszélt is; s ugyancsak ő a régi világ legnagyobb prófétája volt s az Isten legkedvesebb embere, s Illyés is annyira kedvességben volt Isten előtt, hogy ez azt az irás szerént elevenen menybe emelteté. Természetesen Keresztelő Jánost sem, mert ez is zsidó volt; azonban Jézus megengedé magát ezen zsidó által vizbe mártatni. De nem lehetne G. úr szerént Péter apostol sem keresztelési tanú, Jézusnak ezen legkedvesebb tanitványa, mert hisz ő is zsidó volt. Ő is zsidónak született, ebben a vallásban nevelkedett fel, vizbe mártva vagyis megkeresztelve nem lőn s még mint Jézusnak apostola is mindenféle zsidó vallásos cselekményekben részt vett. Zsidónak tartotta magát később téritési foglalkozásában s annak tartatott Pál apostol által is. Igy például midőn Szent Péter Kornelius római százados lakába belépett, ezt mondá az ott egybegyült sokaságnak: „Ti tudjátok, hogy tilalmas zsidónak — már mint neki — pogánynyal barátkozni, vagy hozzá menni: de az Isten megmutatá nekem, hogy senkit ne mondanék megfertőztetett vagy tisztátalan embernek. „Pál pedig (Gal. 2, 14.) szemébe mondá Péternek: *„te ki zsidó vagy, pogánymódra élsz és nem zsidómódra, mért kényszerited a pogányokat zsidómódra élni?*

De maga Jézus is, mint ember a zsidó valláshoz tartozott. Ő ugyanis szinte egy zsidónő gyermeke volt, ő is a körülmetélkedésnek volt alávetve, husvétot ünnepelni több izben Jeruzsá-

lembe ment, szorgalmasan látogatta — midőn Jeruzsálemben tartózkodott — Sion templomát, abban tanitott, a zsidó Szombatot mint más akkori zsidók megünnepelte, több izben nevezék őt rabbinak, mesternek, s ő magamagát is nehányszor annak nevezé s ezen mesteri hivatás pedig csak a zsidóvallásban existalt, részt vett a zsidók módja szerént a paschabárányvacsorában s maga mondá: *„nem azért jöttem, hogy a törvényt és a prófétákat eltöröljem, hanem hogy azt betöltsem.“* Mindezekből bátran ez következtethető: hogy az ő akarata volt a zsidóvallást csak reformálni s nem eltörölni; de azért mint ember, zsidó maradt, azonban reformált zsidó. Valamint Luther és Zvingli is szükségesnek találták az ő idejökben a keresztyén vallást reformálni, de azért mégis keresztyéneknek maradtak, azonban reformált keresztyének lőnek. Igy például Szakja-Muninak is óhaja volt a Brahma vallást csak reformálni, s ezen reform. Brahmanismusból lett a Buddhaismus. Jézusnak is, mint már emlitém, a zsidó vallást csak reformálni volt szándéka s Pál apostolnak reformatori fellépése folytán lett a reform. zsidó vallásból a Christianismus. Azonban, ha Jézus testére nézve kedves Péter apostolával történetesen közöttünk megjelenne, s valami evang. atya őket keresztelési tanúknak meghivná, G. úr és nézettársai őket álláspontjuknál fogva ily tanúknak el nem fogadnák, holott különben ők Jézus urunkat szavukkal dicsőitik, imádják és istenesitik.

Látnivaló mindebből, hogy mily következetlenségbe eshetik a vallási türelmetlenség folytán még a protest. pap is.

A világ legcivilisáltabb népei közt a polgári házasság már régóta, mint törvényes házasság existál. Ezen népek közt tehát a keresztyének és zsidók közötti házasság nem ritkaság; ennek folytán mult évben egy kassai születésű, de Londonban lakó magyar zsidó elvette Brought hires angol miniszternek keresztyén leányát. S ha az ily vegyes házasságból teszem keresztyén gyermek születik, az egyik zsidóhitű házasfélnek testvére G. úr nézete szerént keresztelési tanúnak nem vétethető. Pedig multkor, midőn Roseberri angol herczegnek nejétől egy Rothschild leánytól figyermeke született, tudtommal a londoni keresztelő püspök egy Rotschild fiút, a szülőnő testvérét, keresztelési tanúnak elfogadá, pedig az angol papság vallás tekintetében mennyivel bigottabb, mint a magyarországi protest. papság. Minálunk még ez évben valószinűleg szinte megszülemlik a keresztyén és a zsidók között

létesithető polgári házasság, s ha ily házasságból gyermek születik, G. úr és mindazok, a kik az ő útján járnak, a zsidó szüle testvéreit tanúknak nem fogják elfogadni; s ez által azt fogják bizonyitani, hogy türelmetlenebbek az angol londoni püspöknél, s az emberi vagy felebaráti szeretetet csak szóval hirdetik, de tettel, lábbal tapodják.

Azt mondta G. úr, hogy köztünk és a zsidók közt mindég ott fog állni a golgotai keresztfa. De hisz, ha nincs golgotai keresztfa, ez esetben Jézus nem halhatott volna meg a mi bűneinkért, s e szerént az emberiség javára vált a golgotai keresztfa. Szinte azt is állitja: hagyjuk abban a non senst, és maradjunk meg a keresztyén keresztszülék mellett. Hátha valaki visszafordítaná G. úrra mondását s azt állitaná: hogy azon keresztyéntelen határozat, melynélfogva zsidók, mohamedánusok sat. keresztelési tanúk nem lehetnek, ez egy non sens. A zsidók rendesen türelmetlen egyéneknek tartatnak az életben, azonban mindamellett ezek a körülmetélkedési ceremoniához hivnak keresztyén tanúkat, legalább a mi környékünkben, mig mi őket a keresztelési aktusnál tanúknak nem akarnánk elfogadni? Én hiszem, hogy jön még olyan idő, a midőn Magyarországban is zsidófelekezetű egyén miniszter leend, hisz a nagy Franciaországban azon vastagnyakú rom. kath. országban is volt már egy-kettő. Én majd annak idejében szeretném látni, ha egy ily zsidófelekezetű miniszter G. úr előtt mint keresztelési tanú megjelenend, volna-e bátorsága őt elutasitani. Különben ezen kifejezés keresztszüle, a melyre G. úr oly sokat ád, hibás kifejezés, származván e szó, mint tudjuk, a keresztvetéstől; s e szerént a keresztelésnél nem a keresztszüle név használandó, hanem keresztelési tanú. Taufzeuge, mint a német mondja; mért ne lehetne tehát unitarius keresztyén és zsidó is keresztelési tanú, ezt nem értem. Uraim! ne legyünk türelmetlenek, bigottak, Jézus vallása hirdetőjének, a ki előtt, mint főtörvénynek az Isten és felebaráti szeretetnek kell lebegni, nem illik e felvilágosodottság századában türelmetlennek lennie. *)

Kármán József.

*) Jelen czikk a „Prot. Egyh. és Isk. Lap“ szerkesztőségétől tétetett át hozzánk azon megjegyzés kiséretében, hogy miután egy részről a mi folyóiratunkban megjelent közleményt igyekszik megczáfolni, másrészről pedig gyakorlati kérdést fejteget, a „Prot. Pap“ keretébe tartozik. Közöljük — s kérjük a hozzászólást. Szerk.

Különfélék.

A) Feleletek.

A 105-ik sz. kérdésre. Fussunk-e oly készségesen a templomba való functióinkkal a hiveink után az ő lakásaikba, mert ő nékik nem tetszik a templombeli — aër. Azt mondom: hol szükséges — igen, hol nem szükséges — nem. — Gyenge beteges újszülöttet elmegyek a házhoz keresztelni, betegnek szivesen megviszem a vigasztaló szent jegyeket betegágyához, elkerülhetlen esetekben, mikor az egyik vagy másik fél halálos beteg és a háznál történendő esketéssel tán megmenthetem a szegény ártatlan gyermekek jövőjét, igen is elmegyek a házhoz copulálni: de ha ily szükség esetei nem forognak fenn és az egész csak holmi „különczködés“ biz azt mondom: kérem szépen, azért van itt a templom. Ismétlem, vigyázzunk, hogy rólunk ne szóljon Krisztus urunk mondása: „*mit látni mentetek a pusztába? hogy ingadozó nádat lássatok-e, melyet a szél hajtogat?*“ Meglehet, hogy a világ dicséri az ilyen papot mint udvarias és előzékeny embert, de a komoly vallásos érzület aligha nyer az ilyen papi hajlongással. *Guggenberger.*

106. sz. kérdésre (Guggenbergernek). Ezután a kenyeret is Te add a reformátusoknak, s „ne maguk vegyék el a tányérról; mert a kiosztási mód az, hogy kinek-kinek a pap adja mind a kenyeret, mind a bort. *Vigil.*

A 107. sz. kérdésre. Nevezetes, megvitatásra méltó kérdés, s óhajtandó volna, hogy az ily bonyolult miniszteri rendeleteknél egyházfőink adnának kellő utasitást, kik szélesebb látkörrel s bővebb tapasztalattal rendelkeznek. De hát kisértsük meg mégis a hozzászólást.

Nézetem e kérdés körül — előre kijelentem — vacillal. Azt értem s tudom, hogy a gyámság alatt levő kiskorúak — árvák — eseténél gyámhatósági engedély — korra való tekintet nélkül — mulhatlan szükséges; de azt nem értem a mit a miniszteri rendelet a következőkben mond: „ha az iránt — már t. i. a házasság iránt — a gyám és szülék, illetőleg rokonok és kiskorú között egyetértés létre nem jött“; de hátha létrejött? akkor nem szükséges a gyámhatósági beleegyezés? Kemény beszédek ezek!

A mi a kérdés meritumát illeti: egyéni nézetem nekem is, hogy a hol nincs gyámolt, ott gyámhatóság sincs s a szülék —

mint első sorban gyámok — beleegyezése teljesen elég a még 16 évet be nem töltötteknél; de ha a miniszter rendeletét betű szerént veszem, hol ez mondatik: „ebből következik, hogy az esketó lelkész a házasságra lépő kiskorúaktól a szülék vagy gyám, esetleg — ez az esetleg ismét labyrinthusba visz — pedig a gyámhatóság a törvényben kimondott életkort be nem töltött kiskorúaktól minden esetben a gyámhatóság beleegyezését is kivánni köteles“: már akkor gyarló egyéni nézetem sutba veled, s kérem a 16 évet be nem töltött leány részére — ha apja anyja él is, kik ezért bizonyára kinevetnek — a gyámhatósági engedélyt.

Budapesti.

A 107. sz. kérdésre. Csak az árváknak van s lehet gyámjuk. Nagyon üres szalmát csépelt tehát az a papi kör, mely arról vitázott, hogy a 16. illetőleg 18. évet meg nem haladott házasulandóknak, „habár szüleik mindketten még élnek“ is „mégis kénytelenek gyámhatósági beleegyezésért folyamodni“. Kihez? mert szüléik élnek, s igy ő nekik a gyámhatósággal semmi közük, sem ennek ő velük. Csak egyedül az árvákra szól az idézett törvény. *Vigil.*

108. sz. kérdésre. A felelet a dolog természetéből következtetve nem lehet más mint: igen. *Vigil.*

A 108. sz. kérdésre. Az 1868. 53. t. cz. 18. §-a ez esetre teljes joggal alkalmazható, s következéskép a megkeresztelt gyermek az ág. evangelicus felekezetbe minden további scrupulus nélkül felveendő. *Budapesti.*

A 108. sz. kérdésre. Nem rég egy igen jó czikksorozatot olvastam a czigányok kóbor életéről, szokásairól és furfangjairól. A czikkiró azt beszéli, hogy a czigány újszülöttjeivel űzérkedni is szeret. Megkereszteltetni azokat több helyen is — ma ilyen, holnap meg olyan vallásra, a milyent épen a falu tornya mutat, hogy ebből is pénzeljen, még ebből is jövedelmi forrást nyisson magának. Hogy aztán későbben a különféle papok egy és ugyanazon egyén felett hajba kapnak-e egymással vagy sem: azzal a móré nem sokat gondol, jól tudja ő keme, hogy — nálunk a nyomot a legtöbb esetben bottal szokás ütni.

„F“ a mint látszik, ilyen — ha nem is épen czigánynak, de mindenesetre czigánynépnek felült. Már most mit csináljon az ő esetében? kérdi. A lelkiesméretes pap egyrészt csak meggondolja magát, midőn olyan dolgok — mint tények anyakönyveléséről

van szó, a melyek valódiságáról igen alapos kételyei támadtak, másrészt meg a tényked*é*st elanyakönyvelés nélkül még sem lehet hagynia, a valóság kipuhatolására pedig épen nem rendelkezik a szükséges eszközökkel.

Részemről a kérdés gyakorlati megoldására nézve igy vélekedem: „F“ a gyermeket — az anyja saját vallomása értelmében — törvénytelennek irta be — igen természetes. A mi pedig a gyermek felekezeti állását illeti, csak irja be olyan felekezetinek, a minőnek a gyermek anyja magát vallotta, de a „jegyzet“ rovatába vezesse be azon körülményeket is, a melyek közt a gyermeket megkeresztelte. Aztán pedig üljön le és tegyen — a hivatalos kivonat mellékl*é*sével — hivatalból jelentést a szolgabirói hivatalnak. Hadd nyomozza az esetet a világi hatóság, mely erre nézve a szükséges eszközökkel és közegekkel rendelkezik. Ha megkerülnek az ipsék, majd kivallatják belőlök, hogy mennyiben hazudtak és mennyiben mondtak igazat. Ha aztán anyakönyvi kiigazitásnak leendene helye: az illetékes hatóság majd elrendeli azt. Igen kétlem, hogy „F“ eljárását a hatóság incorrectnek találandaná.

Meglehet, hogy a nyomkeresésből csakhamar nyomvesztés lesz és a gyermek anyakönyvi sorsát nem igen fogják puhatolni, de a lelkész nyugodt lelkiismerettel elmondhatja: „salvavi animam meam“. *Guggenberger.*

A 109. sz. kérdésre. Mindenekelőtt engedje meg igen tisztelt tiszttársam, hogy részemről nem tartom helyesnek a lelkésznek eljárását, ki — midőn vegyes vallású jegyespár jelentkezik — azon kezdi az ő tényked*é*sét, hogy kinyilatkoztatja a kath. fél előtt: „én nem esketlek, ha nem térsz ki hitedből.“

Én mindig felháborodom, ha valamely kath. plébános vegyes vallású jegyesek ev. felének a copulatio első feltételéül a „kitérést“ szabja, és védem a juhomat a farkastól a meddig csak lehet: de viszont én sem cselekszem másokkal azt, a mit nem akarok, hogy vélem cselekedjenek. A vegyes vallású házasságnak én sem vagyok barátja, mert a törvény két táborra osztja a családot és mert esmerem a „gyóntatószék“ befolyását, de azért még sem tudom magamat elhatározni arra, hogy a házasságkötés alkalmát felhasználjam — proselyta-csinálásra. A meggyőződésből áttérőt szivesen és tárt karokkal fogadom, de a pressiót kerülöm. Ezt a „tempót“ én nem irigylem a plébános uraktól. A keresztyéniebb

szellemben gondolkozók, mindig mi protestáns papok szoktunk lenni. Maradjunk meg ez úton. Nem akarom ezzel azt mondani, hogy csak tartsuk a hátunkat türelemmel: hadd üssenek, de a proselyta-csinálás nem a mi kenyerünk. De kérdem még igen tisztelt tiszttársamtól, ha — a mint az igen sok esetben meg is szokott történni — a kath. pap ugyan azt mondja, mint a protestáns pap: nem esketlek, ha ki nem térsz hitedből és a kath. pap azért nem copulál, mert a prot. fél nem akar kitérni, a protestáns pap meg azért nem copulál, mert a kath. fél nem akar kitérni: ugyan hol fognak aztán esküdni? és nem-e magunk egyengetjük ily eljárással a vadházasság útját?

De térjünk át arra, a mit Margócsy tulajdonképen kérdezett: az áttért félt copulálhatjuk-e azonnal, vagy megtartsuk-e a 6 heti időközt? Én úgy hiszem, az áttérés és a hirdetés, illetőleg esketés két különböző dolog lévén, a kettőt egybekeverni nem szabad. A kath. fél az áttérés körüli törvény paragraphusait mindenek előtt szemelőtt tartva két hét elmultával az én gyülekezetem tagjainak sorába lép. Előbb én őt nem tarthatom hivemnek, tehát irányába semmiféle lelkészi szolgálatot (a hirdetést sem kivéve) mint hivem iránt nem teljesithetek. Hivemmé válik azon órától fogva, melyben őt egyházamba tettleg felvettem, de azért ő néki még semmivel sincsen több joga, mint akármely más protestáns embernek, ki gyülekezetemben letelepedik. A hozzánk letelepedett protestáns atyafi csak hat hét mulva lesz gyülekezetünk rendes tagjává, épen igy az áttért is. A mint amazt nem eskettethetjük 6 hét lefolyása előtt: épen úgy emezt sem (értve dimissionalis nélkül).

Ez vonatkozik az esketésre. Hát a kihirdetéssel? Ez mikor kezdhető? Szorosan véve tán nem előbb mint az áttérés napjától számitva 6 hét mulva. Úgy hiszem, ez volna a legcorrectebb eljárás.

De jól tudjuk, hogy ilyenkor valóságos petitio-viharnak szoktunk kitéve lenni, hogy hát engedjünk, segitsünk. Kérdés, engedhetünk-e, segithetünk-e? Lehetne tán kétféle expedienst gondolni. Az első az, hogy azon két hét alatt, melyben az áttérés készül, hirdettesse magát a kath. fél a plebánus által is, kinek ő még mindig hive. Az utolsó jelentkezési bizonyitvánnyal együtt aztán elhozhatja a dimissionálist is. Ez állapot, az igaz, kissé nagyon is kedélyes és kérdés, hogy a plébános úr nem tatagadja-e meg a hirdetést? De ekkor meg ott van a törvény

paragraphusa a hirdetésről. Az alkalmazása nagyon egyszerű. Ha a plébános megtagadja a hirdetést, a dolog felöli bizonyitványt kiállitja a két tanú. E bizonyitvány annyit ér nekünk, mint a dimissionális, és a dimissionális előbb lehet a kezünkben, mintsem lefolyt volna a két hét. A törvény legszigorúbb megtartására aztán nem kell egyéb, minthogy előbb copulálom a jegyeseket (a kath. félt a dimissionális, illetőleg bizonyitvány alapján) mint vegyes vallásúakat és nyomban rá egy füst alatt felveszem a kath. félt az én egyházam hivei közé a jelentkezési bizonyitvány alapján. Igy a két egymástól különböző dolog párhuzamosan egymás mellett haladván, az esküvő napján mindegyik egyszerre czélhoz vezeti az érdekelt feleket és a törvény is, a felek érdeke is egyaránt szemelőtt van tartva, jóllakott, mint a példaszó mondja: a kecske is, meg a káposzta is megmaradt.

Másik expediens. Az áttérés után várjanak a jegyesek még legalább 4 hétig és aztán kezdjük a hirdetést. A hirdetésre rá megy a legjobb esetben két hét és a hirdetés befejeztével letelvén a 6 hét, az esküvő megtartható. Megvallom, az első expedienst helyesebbnek tartom, mert vele semmiféle törvénybe sem ütközünk. *Guggenberger.*

A 109. sz. kérdésre. A mint az áttérés megtörtént, azonnal hirdethetők s természetesen eskethetők is, még pedig az 1868. 53. t. cz. 8. §-a értelmében.

A Josefina resolutio 32. §-a ez esetnél nem alkalmazható. Az áttérésre a törvény csak két heti időt kiván, ennek letelte után az illető tagja azon egyháznak, a melybe felvétetett, reá nézve illetősége helyén nincs többé egyház, kivéve az esetet, ha netán ott is van evang. egyház, a mikor természetesen az oda való lelkész vehetné csak törvényesen fel s állithatná ki a dimissionalist. *Budapesti.*

A 109. sz. kérdésre. Az áttérést (és nem kitérést) igénybe vett két heti időköz után bátran esketheted Margócsy K. atyámfia a vidéki vőlegényt, mert az áttérés után is épen csak olyan oda házasulandó lesz, mint ha vallását nem változtatta volna, a községi törvény 1 hónapi helyben lakást mond, hogy valaki községi lakosul ismertessék, ez azonban nem a házasulandókra (kik t. i. egyik faluból a másikba mennek vőül), hanem a betelepülőkre szól, ha csak azt nem akarod, hogy

az oda házasulni akaró ifjú, vagy más, vagy jegyese házánál elébb esküdetlen 6 hétig ott lakjék. *Vigil.*

A 110. sz. kérdésre. Azt mondá bold. Polgár Mihály dunamelléki ref. egyházkerületi vil. főjegyző az ilyen kérdésekre: „legnagyobb hibája papjainknak az, hogy nem olvassák el a suptialis jegyzőkönyvet", olvasd el azt édes Háromszéki atyámfia évenként figyelmetesen s a felsőbb rendeleteket jegyezd ki a boritékára, s igen könnyen nyersz kérdésedre feleletet, mert az ilyen rendeletek az egyházker. jegyzőkönyvekben mindig benne vannak. *Vigil.*

B) Kérdések.

111. Minő módozatokkal léptették életbe tiszttársaim a m. k. vallásügyi miniszternek 1880-ik évben 22,065-ik sz. alatt kelt oly tartalmú körrendeletét, mely a keresztelések alkalmával a szülék részéről a bábaasszony közvetitése mellett azok házassági levelének kimaradhatlan előmutatását követeli meg? *Margócsy K.*

112. A prot. egyh. és isk. lap 43-ik számában Vasváry Sándor h. lelkész úr az ismert 22,065. sz. miniszteri rendelet mikénti betöltése s értelmezése felett polemizálván Tömösközi S. úrral, ifjúi hévvel s Tömösközi urat mintegy tönkretenni akarással igy végzi mondókáját: „Mig azonban a rendelet mostani alakjában lesz érvényben, úgy töltöm be a mint lehet, s ha máskép nem lehet — bármily absurdum legyen is — a keresztelés megtagadásával is bekövetelem az ismeretlen szüléktől a szükséges esketési bizonyitványt".

Kérdem: 1-ör. Van-e joga Vasváry Sándor helyett. lelkész úrnak — utolsó esetben — a szerinte is absurdumnak jelzett keresztelés megtagadásához?

2-or. Ha van annyi erkölcsi és fizikai bátorsága gyülekezetével szemben, hogy ily absurdumot megtenni képes: mi történik akkor s miként ataquiroz az elutasitott apával, ha a gyermek előbb meghal, mint az esketési levél megérkezik, vagy ha az — mint a legtöbb esetben történni szokott — soha se is érkezik meg?

Ez utóbbi kérdés tulajdonkép V. S. úrnak szól, ha figyelmére méltatja: ám adjon hangot, csakhogy a hang ne kihivó — mire semmi szükség nincs — de meggyőző legyen. *Egy ref. lelkész.*

113. Helyesen cselekedett-e az a pap, ki olyan helyre kerülvén lelkészül, hova a pápisták sok ezer számmal járnak búcsúra, proprio motu elkiséri halottjait a temetőbe s ott rövid végáldással bocsátja sirba, — általában még a kis csecsemőket is házi ima és siri áldással temeti, s ezért nem vesz semmi stólát? habár mindig megkérdezik hivei, hogy mivel tartoznak? *Vigil.*